

Strömstads Historieförening

Årgång 22 • Nummer 125 • Augusti 2017

Full fart i
semestertid.

Slaget om Strömstad

Emilie filmen rullar på.

SHF tar inte semester!

Så här på sommaren kommer vi ut med en ”semester-upplaga” av SHF-tidningen. Färre sidor än normalt, men med det viktiga som har hänt och vad som väntar oss den närmaste tiden. Sommaren är full med SHF-aktiviteter!

I Strömstad befinner vi oss nu mitt i jubileumstider med anknytning till den kritiska tid som rådde 1716 – 1718. Detta återspeglas också i dagens tidning med reportage om ”Slaget om Strömstad” 8 juli 1717 (Sid. 7-9)

Arbetet med filmen om Emilie Flygare-Carlén går på för fullt. I juni drog filmteamet till tidstypiska miljöer på Rossö där flera SHF-medlemmar deltog som experter och statistter. Ett särskilt tack till hembygdsföreningarna i Hogdal och på Rossö som bidrog med en uppsjö av olika rekvisita! Mer om filmen på sid. 4-6.

I september går SHF på bio. Vi har abonnerat Park Film i Strömstad exklusivt

för SHF-medlemmar tisdagen den 5 september. Till ett subventionerat pris skall vi se filmen Elvira Madigan med Pia Degermark & Tommy Berggren. Dagen efter, alltså onsdag 6/9, har vi månadsmöte då vi får höra sanningen om det berömda kärleksdramat. Mer information hittar ni på sid. 11.

Ny studiecirkel. I höst startar vi en ny studiecirkel ”**Det norska Bohuslän.**” Att Bohuslän blev ”svenskt” 1658 har vi fått höra många gånger. Men hur var det att leva i Bohuslän innan landskapet blev svenskt?

Start 7 september.

Höststart även för vår **fotocirkel 30 augusti** och **Café Vinyl den 31 augusti.**

Intresserade kan skriv till info@historieforeningen.se

SHF var på plats när vi firade vår nationaldag i stadsparken. På bilden ser vi bland andra Tage Ödlund och Christina Moosberg.

Många har hörsammat vår uppmaning att få in mailadresser från medlemmarna. Men det saknas fortfarande adresser, så ta nu tillfället. Skicka till rl.lindqvist@telia.com.

Fortsatt trevlig sommar!
Åke Svanberg

SHF går till sjöss!

Under maj och juni månader har representanter för Strömstads Historieförening deltagit i ett flertal resor med Kust Event i samband med historiska händelser i Strömstad.

Ulf Hansson, nestor i dessa sammanhang, har på ett levande sätt åskådliggjort perioder av dels smugglarperioden på tjugotalet men främst lyft Slaget i Dyneki- len till allmänhetens kännedom. De huvudsakliga karaktärerna är självfallet, Karl XII, gestaltad av Anders Olsson, hans Karolin gestaltad av Ulf Hansson samt Borgmästarparet Kamp, Christina och Sven Moosberg. Säkerligen har cirka 500 personer fått möjlighet att ta del av Ulf Hanssons kunskap om hur det gick till under Karl XII's krigiska perioder. En fenomenal berättarkonst som har roat många till både skratt och

eftertanke i Carolus Rex spår. Efter att ha haft nöjet att höra Ulf många gånger kan jag bara skriva att museet och SHF har en unik personlighet i Ulf. Under sommaren fortsätter Ulf och ensemblen att gestalta historien om Slaget om Strömstad, som skedde för 300 hundra år sedan. Den första turen gjordes den 8 juli .

*Vid pennan
Sven Moosberg
Foto: Rolf Lindqvist*

**Strömstads
Historieförening**
nummer 125, årgång 22
Augusti, 2017.

Södra Hamngatan 26
452 30 Strömstad

Redaktion
Rolf Lindqvist, Ann-Katrin
Eklund, Tage Ödlund, Ulf
Hansson, Åke Svanberg

shf.red@historieforeningen.se
www.historieforeningen.se
www.facebook.com/
historieforeningen

Foto omslag: Foto omslag:
Filmspelning Rossö.
Foto Ann-Katrin Eklund.

Tryck och produktion
Nordbloms Trycksaker AB
Hamburgsund, 0525-332 84
Papper 150 gr silk

Styrelsen
Ordförande
Rolf Lindqvist, 073-963 99 93
rl.lindqvist@telia.com

Vice Ordförande
Sonia Svensson, 070-21 35 220
svenssonsonia@gmail.com

Sekreterare
Tage Ödlund, 073-143 30 75
tageodlund@gmail.com

Kassör
Ingrid Sundemar, 0526-253 01
ingrid.sundemar@telia.com

Ledamöter
Ulf Hansson, Kristina Moosberg,
Bo Magnusson, Tommy Grahm,
Åke Svanberg

Medlemsavgift
175 kr för år 2017
BG. 5371-5389

442 Medlemmar

Klubbrummet på Strömstad
Museum håller öppet för
medlemmar varje måndagskväll
vår och höst kl 18-20.
Välkommen in på fika och samtal.

Inspelning på Killingholmen, Rossö. av scener för filmen om Emilie Flygare-Carlén. Strömstadsflickan Nora Ihr agerar sjuårig Emilie.

Emiliescener filmade på Rossö

-Tystnad, tagning.

När scener för filmen om Emilie Flygare-Carlén spelas in på Rossö är det författarinnans barndom det handlar om.

1800-talet känns inte långt borta denna soliga junidag. Bryggmiljön med den gamla bebyggelsen på Killingholmen är befolkad av kvinnor i hucklen, långa kjolar och förkläden och män i västar och ve-gamössor.

Så är det också scener förlagda till 1814 som ska spelas in denna dag. Då var Emilie sju år och det är sjuåriga Nora Ihr som har i uppgift att gestalta henne. Det blonda håret har fått en brun ton och de blåa ögonen har också blivit bruna, med hjälp av linser.

Flera barn och ungdomar är statister och de tycks inte ha några bekymmer att sys-selsätta sig mellan tagning-arna. Så måste de också trä-na på att göra sådant som

barn gjorde förr i världen, som att rulla tunnband och tälja barkbåtar.

Till sjöss

Sjöbussen Elias görs av Leif "Nolhötten" Gunnarsson: -Jag är nästan som en extra-pappa för Emilie. Elias tog hand om henne när hon var med ute till sjöss, säger han. -Emilie ville väldigt gärna följa med pappa Rutger ut på sjön och när hon blev lite äldre fick hon det, berättar Ulf Hansson när kameran rullar.

-Mycket bra att Emilie Flygare-Carlén lyfts fram, tycker Rossöbon Barbro Ottosson, en av många statister från bygden.

Barbro Ottosson från Rossö hembygdsvörening är en av fiskarkäringarna som väntar på att få göra en insats:

-Mycket bra att Emilie Flygare-Carlén lyfts fram. Hon tillhör vår historia. Hon var en betydande författare och en av de kvinnor som förde kvinnosaken framåt, säger hon och tipsar om en biografi skriven av Vivi Horn: Flickan från Strömstad. Emilie Flygare-Carléns levnadshistoria.

Klädbryderi

Gamla tunnor och säckar bidrar till att inspelingsmiljön känns autentiskt.

Filminspelning är mycket väntan. Camilla Hedin, som rekryterat många ortsbor som statister och själv gestaltar den etablerade författarinnan, tillsammans med Anders Olsson (gör Emilies far), Leif Gunnarsson (sjöbusen Elias), bodbiträdena Oskar Edman och Mathias Karlsson.

Hembygdsvöreningarna har tillhandahållit mycket rekvisita och även en del kläder. Från Hogdal kördes ett helt lass, bland annat en stor bykgröta i järn. Lagom

till inspelningen fick Rosöföreningen en laddning gamla skjortor, använda av arbetare i fisklädesfabriken som en gång fanns på Killingholmen.

Emilie spelad av Camilla Hedén, Strömstad och August Blanche, spelad av Åke Svanberg, SHF i "ett litterärt sällskap i Stockholm".

Att få fatt på kläder till alla statister har varit en stor utmaning. Kläder har fått lånas och hyras från olika håll, bland annat teatergrupper på Malmön och i Skärhamn.

Producenten Bodil Tingsby är mycket tacksam för allt stöd, från SHF och många andra, som filmprojektet får. Hon är också glad över att inspelningsdagarna med många medverkande löpte så bra och klarades av innan det blev mycket folk och plastbåtar i skärgården.

-Alla statister gjorde sitt

bästa, var lyhörda och visade stort tålamod. Det är ju mycket väntan.

Världskänd

Flygare-Carlén var, enligt aktuell forskning, dåtidens internationellt mest namnkunniga svenska författare. Ambitionen är att filmen om henne ska nå en stor publik.

-Då måste vi göra något bra, och det tänker vi göra, säger Tingsby.

Filmning i Chalmerska Huset i Göteborg som får föreställa den litterära salong i Stockholm där Emilie umgicks med dåtidens främsta författare. T.v. Bodil Tingsby, producent som ger instruktioner

Text och foto:

Ann-Katrin Eklund

13 runt bordet...

Junis månadsmöte är en tradition som brukar firas med kaffe och väffla på Friluftsmuseet. Oftas i strålände kvällssol och god stämning. Men traditioner kan brytas utan att för den skull bli brutna.

I år var vädrets makter emot föreningen men skam de som ger sig. På Friluftsmuseet finns en

lada som kan användas vid "motgångar". Under dagen regnade det och blåste, kanske kom det också lite hagel och detta kan ha inverkat på deltagarantalet. Men en liten tapper skara samlades i ladan, blev serverade och njöt av sällskapet. Diskussionerna runt bordet handlade naturligtvis om historia och historiska händelser och teorier om livets tidigare skede. Föreningens mest aktuella projekt var

300-årsfirandet av slaget om Strömstad år 1717. En aktivitet den 8 juli bearbetas nu på många plan och förhoppningen är att det ska bli ett hedervärt firande av dagen då Strömstad försvarades vid den Dansk-Norska flottans angrepp. De tappra som kom denna kväll var inte många men de var nöjda och positiva till arrangerandet.

Text: Tage Ödlund.
Foto: Rolf Lindqvist

Ett tappert försök mot gott försvar

Idag tar vi Strömstadsbor emot våra grannar från Norge med i stort sett öppna armar. De är välkomna och välsedda grannar. Så har det dock inte alltid varit.

Två soldater, en norsk och en svensk, genomför en kransnedläggning under överinseende av kommunalrådet Peter Dafteryd

Åskådardelen var täta vid högtidlighållandet på Laholmen den 8 juli 2017

För 300 år sedan gjordes ett försök att inta staden från sjösidan. Detta slag som då utspelade sig på utsidan Laholmen har nu högtidlighållits på årsdagen, 8 juli. Natten till den 8 juli år 1717 anföll den dansknorska flottan Strömstad. De hade avsikt att inta och förstöra de stora förråd av förnödenheter som den svenska hären samlat på sig.

Strömstads Historieförening med den drivande kraften Nils Modig planerade jubileet. Kommunalrådet Peter Dafteryd och kulturchefen Carl Forsberg delges planerna och ställer villigt upp. Planer smids idogt och många människor involveras. Programmet för dagen formas. Från olika håll kommer ”soldater” i mindre grupper och

bildar fondvägg på platsen, utsidan av Laholmen mot väster. Även representanter från kommuner och kulturområden finns på plats, flera i tidsenlig klädsel. Även flera i publiken har iklätt sig speciell dräkt.

Tal, salut och psalm

Efter en inledning av Erland Lundqvist lämnas ordet över till Nils Modig. Han lämnar en utförlig historisk bakgrund till slaget så som det gestaltar sig. En salut, Svensk och Dansk lösen, 2 + 3 skott, skjuts med stora kanoner, skötta av en grupp från Göteborgs Artilleri. Den månghövdade publiken förvarnas och kan hålla för örönen.

Kommunalrådet Peter Dafteryd framför därpå ett minnesord över de soldater som stupat i striden om

Strömstad. En kransnedläggning genomförs av 2 av soldaterna under överinseende av Dafteryd och SHF:s ordförande Rolf Lindqvist. Ytterligare en salut, med musköter avfyras av Kongelige Elfsborgs Caroliner och Fredrikshalds Borgerbeväpning, Som avslutning på det officiella programmet sjunger kören Tontämjarna, under ledning av Bjarne Schütser psalmen Te Deum.

Vid en efterföljande lunch på Skagerack berättar Peter Dafteryd lite om lokalens historia. En byggnad som snabbt återuppyggs efter en ödeläggande brand. Byggnaden var en inkomstkälla och en uppbyggnad var av nöden tvungen.

Det publika intresset var stort trots andra evenemang i staden och platsen nedanför den resta minnesstenen på Laholmen var välfylld. Minnesstenen över de stupade i slaget har under veckan innan fått texten ifyllt med svart färg och kronan överst har belagts med bladguld.

Text och foto: Tage Ödlund

Våfflor, Ulf och Bosse drog rekordpublik

Månadsmötet 5 juli startade smått kaotiskt när drygt 100 medlemmar hade sökt sig till Blomsholm för att numsa på våfflor och kaffe.

Ulf Hansson och Bosse Magnusson var två säkra kort för att berätta om dagens ämne. ”Slaget om Strömstad” för nästan exakt 300 år sedan.

Bosse började med en historisk återblick om staden med omnejd. År 1610 fanns det ett (!) hus i Strömstad. Det låg strax ovanför lastageplatsen vid åmynningen. I huset drevs bl a en lönnkrog, därför känner man till huset genom domstolsprotokoll från en rättegång.

1658 tillföll Bohuslän Sverige, men danskarna ville

ha revansch och 1675 gick ståthållaren i Norge, Ulrik Gyldenlöwe, in i Sverige. Ett hänsynslöst krig böljade fram och tillbaka i området. Vart tredje hus i Bohuslän och Dalsland brändes ned. Efter fyra år av blodiga slag gav danskarna upp.

Nu tog Ulf över och då är vi framme i Strömstad 1717. Karl XII hade lagt upp en stor anfallsplan mot Norge och Strömstad blev centralort för de enorma mängder mat och utrustning som armén behövde. Det gällde t ex att föda 30 000 soldater och 20 000 hästar. Stora magasin byggdes, i älven anlades fyra kvarnar, bryggerier och bagerier växt upp i snabb takt.

Danskarna förstod att de så snabbt som möjligt måste slå ut förråden för att därigenom hindra ett

svenskt kommande anfall. Tidigt på morgonen den 8 juli gick Tordenskiöld in mot staden med linjeskepp, kanonpråmar och galärer. Kanonkulor haglade över Laholmen och övriga befästningar. Tordenskiöld försökte storma iland, men häftig moteld stoppade invasionen. Han blev själv svårt skadad och måste ros tillbaka till sitt skepp. Många hundratal dog och skadades på båda sidorna, men förråden klarade sig.

Karl XII kom fram till Strömstad några dagar senare och tackade Gud och försvararna med en ceremoni på torget (nuvarande stadsparken) Ett drygt år senare var det över också för hans del. Liksom den svenska stormaktstiden.

*Text: Åke Svanberg
Foto: Tage Ödlund*

ELVIRA MADIGAN: Sanningen om kärleks- dramat

I många år har kärlekssagan om Sixten Sparre och Elvira Madigan levt sitt eget liv. Men nu kommer Kathinka Lindhe, barnbarnsbarn till Sixten Sparre, att berätta sanningen om myten. Hon gör det på SHF:s månadsmöte onsdag den 6 september.

Elvira Madigan var en mycket vacker och firad cirkusartist som träffade löjtnant Sixten Sparre i slutet av 1880-talet. Sparre lämnade fru och barn, slösade bort sin förmögenhet, tog lån till höger och vänster.

1889, Elvira var då 22 år, befann sig paret på flykt undan fordringsägare i Danmark. Deras relation slutade mycket tragiskt då Sparre först sköt sin käraste och sedan sig själv.

Löjtnant Sixten Sparre och cirkusartisten Elvira Madigan dog i en skogsglänta en sommarnatt i juli 1889.

Barnbarnsbarnet Kathinka Lindhe kommer att berätta sin sanning om kärleksdramat som länge var en tabubelagd hemlighet i hennes familj.

Dagen innan, alltså tisdag 5 september kl. 15.00 har SHF hyrt Park Film i Strömstad. Vi erbjuder då medlemmar till det subventionerade priset av 50 kr/person att se Bo Widerbergs version "Elvira Madigan" från 1967. Ett cineastiskt 50-årsjubileum! Filmen blev mycket uppmärksam på sin tid och belönades bl a med Guldpalmen.

Biljetter kan bokas i

Strömstads Bokhandel med början måndag 28 augusti. Begränsat antal platser så först till kvarn...

Välkomna alltså till ännu ett intressant och ovanligt nedslag i vår historia!

Text: Åke Svanberg

Kommande möten

HISTORISK VANDRING

ULSERÖDS KVARN. HAVSTENSUND

Resa i egna bilar.
Samling Strömstads museum kl. 18.15
Onsdag 2 augusti.

Månadsmöte

ELVIRA MADIGAN & SIXTEN SPARRE.

Onsdag 6 september
Folkets Hus kl. 19.00
Föreläsare: Kathinka Lindhe.

Månadsmöte

SARPSBORG 1000 ÅR.

Onsdag 4 oktober
Folkets Hus kl. 19.00
Föreläsare: Karl Einar Kure

Månadsmöte

EMILIE FLYGARE – CARLÉN

Onsdagen 1 november
Folkets Hus kl. 19.00
Föreläsare: Bodil Tingsby

Medlemmar!

Sedan starten för 21 år sedan har
textrutan brevid aldrig varit tom!
Hjälp oss fylla den även i framtiden!

Nya medlemmar i SHF: Mycket välkomna:

Kent Strandberg	Strömstad
Birgit Morenius-Gröndahl.	Strömstad
Gun Svedberg.	Strömstad
Helena Winkler.	Lidingö

Vi Sponsrar Strömstad Historieförening

